

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

Izlazi svakog četvrtka o...
Netiskani dopisi se ne vraćaju...
Uredništvo i uprava nalazi se u "Vilarij" J. Krmpotić i dr. (Via Salaria) - kamo neka se naslovljavaju pisma i predplate.

Oglas, pripisana...
Novci za predročuju, oglas...
Kod narudbe valja točno...
Tko list na vrijeme...
Cekovnog računa...
Telefon tiskare broj 38.

Odgovorni urednik i izdavač Josip Hain. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drug. u Puli. — Glavni suradnik prof. M. Mandić u Trstu. (Via Chiozza 8)

Nastojanje i rad naših renegata.

Veli Lošinj, 26. listopada:
Teško da je pod kapom neba...
Kao što nam se doša: napunja...
Ali zašto mi spominjamo ovo? Zato, da pokazemo, kako su u dubok ponor...
Mi to najodlučnije odbijamo i odsudjujemo.
Evo što je dalo povoda ovom našem pisanju:

PODLISTAK

Mrtvih dan.

I opet spušta se polagano zima...
Majka plače ugrabljena sinu...
Da sam ja čovjek kaj barba Mate Balota iz Raše...
Pačuharije.

Početak ovog mjeseca držalo je naše občinsko zastupstvo sjednicu...
Dvojica, trojica obć. odbornika...
Reči nam je i ovo: sudimo, da je ne mala krivnja, što je predlog za hrvatski jezik propao...
Uz kap. Busanića i načelnika Lazarića nose još dvojica (osobito jedan od ovih) glavnu, pače svu odgovornost za ovo nepatriotično djelo...

ovo nepatriotično djelo, kojim se mogu dičiti samo renegati...
Ali da nam nebi tako predbacio komu naše prilike poznate nisu...
To je službena statistika! A neka nitko ne misli, da se je kod zadnjeg popisa išlo na ruku hrvatskoj stvari...
letrike i magnatizma! Ali ki je ta Villari, pitati će kigod?

svi, uskrsnuti i uživati vjekovječnu slavu...
Sakupimo pamet i prenesimo se...
Pačuharije.
Da sam ja čovjek kaj barba Mate Balota iz Raše...
Pačuharije.

Pule. Popeja bi se na kakovu veliku stinu ili na turanj Degengovoga malina...
Ako ste vidili kadgod koga od onih, ki prodaju temperine...
letrike i magnatizma! Ali ki je ta Villari, pitati će kigod?

lijan — samo ako je i malo pravedan — da se jedni nepravica hrvatskom jeziku, kad se ga u ovim mjestima tjera iz škole. Ne zadržava li i najprimitivnija pravica, da se imade obzira naprama jeziku, kojega govori velika većina pučanstva, da se dađe barem mladjem narastajućem, te bar čitati i pisati nauči materijalnim svojim jezikom? Koji ne pripoznaju ovdje opravdanost naše borbe, taj ili je moralno pokvaren ili su mu mozak vrane ispile! — Da, ali govoriti renegetu o plemenitosti i pravednosti jest isto, što i govoriti slepecu o bojah!

A zar da radi ovoga rodoljubni Hrvat posre malaksu te da bace koplje u šaš? Ne! Oni neće i nesmiju mirovati kleklog narod ovaj nepravedu na to, da djubi i sluje svoj dom i jezik, dok mu se ne razkrinkaju razne Bušaniće, Lazarice itd. Njihova je borba doista teška, mučna i garba, ali istina je i pravo uz njih, pak se pozdano ufamo, da će Bog rad njihov blagosloviti.

Toliko za sada, doskora opet!

Za ublaženje nevolje u Istri.

Prešni predlog zastupnika Spinčića i drugova, stavljen u sjednici carevinskoga vieća dne 21. oktobra 1901.:

Uvaživ, da su polja i vinogradi u mjestnoj obćini Marezige, politički kotar Kopar u Istri, silno trpili koli radi studenog dažda u proljeće, to radi suše i vjetrova ljeti, zatim pako od tuše dne 6. septembra i konačno radi silnog dažda, te bijaše bar polovica svih proizvođača uništena;

uvaživ okolnost, da su slične nepogode zadesele skoro sve ostale obćine Istre; obzirom na prešne predloge potpisanooga i drugova stavljene već tečajem godine, od dne 2. i 12. junija, na druge iz godine 1901. od dne 12. febrara, 1. marča, 4. junija, 22. oktobra, i obzirom na obće poznatu činjenicu, priznatu također od strane c. kr. vlade (Vidi vladin predlog od dne 16. oktobra 1901., 987 prilog k stenografskomu zapisniku carevinskoga vieća, XVII. sjednica) da je u većem dijelu Istre više ili manje stalna nevolja medju kneskim stanovništvom, prouzročena posebnimi okolnostima, te se ista postrava posljedica raznih elementarnih nepogoda;

i pošto su krediti, opredjeljeni za godinu 1903. za provedenje javnih radnja

bilo malo dažda i da turkinje je malo urodilo, pak valja misli, da bi se s kašom delalo afari? Oh, kula fiaka; pasala su vremena, ke Berta filava?; sad bi se kaša još brže prevrnula preko glave, neg ono vreme Grobničanu. Istina, da malini na Ietriku u Lizjanu će ovo lito malo mliti, ali sve jeno ljudi ne umru od glada. Ako pak bi on stija skulati malo kaše, neka ju skuha za svoje pro dance i deligate, a mi ćemo pasati kako budemo mogli, el ga kapió?

I to su govoranje de que šta lepuha i ti i takovi deskorski daju toliko posla sfojima. Bržni sfoji, tužna harta! — Iz toga, ča smo danas rekli, more svaki viditi i suditi, kakova študija mora biti za držati velike govore. Dosta stresati s rukami, rompati ča ni stalo ni leglo i finjena istorija.

Tako pišu jeni sfoji, a drugi malo pametniji pišu jopet ovako: „Jena velika bracaera puna kabe partiti će do nala iz Ankone i zbar karti će nigdi blizu Pule“. A ča pak oni treći? Eh, svi po svoju! „Giornaleto“ ne piše niš od portancije, jer je i on sam od male portancije — de rešto kako ki primoro.

Ali jedan sfoj iz sjovernog pola piše, da su Marčanci malo zgubili pamet. Komunski balolacijoni su im na vratima,

te za podignuće poljodjelstva Istre, razmjerno vrlo niski, stavlja ju potpisani predlog:

Visoka kuća neka izvoli zaključiti:

Poziva se c. kr. vlada:

1. Neka gospodara državnih sredstava, za ublaženje, odnosno za odpravu nevolje, te za provedenje malih, obće korisnih javnih radnja za knesko stanovništvo Istre, koje je u istom u obće u nevolji, što bira dozvoliti;

neka stavi u promjetnu za god. 1903. iznose kao namakove kredita za podignuće osobito poljodjelstva medju kneskim stanovništvom spomenute pokrajine, te za provedenje javnih radnja — izkušenje močvarah, uredjenje potokah, radnja na cestah, u lukah, na vodnjacih — o kojih se je zadnjih godina u zastupničkoj kući medju ostalimi govorilo i glede kojih bijaše prihvaćene resolucije.

U formalnom pogledu predlažemo, da se ovaj predlog bez prvoga čitanja izruči odboru za posao o nevoljah, odnosno protraćunskom odboru.

Školski odnošaji u Istri.

U tršćanskoj „Eđinosti“ priobćio je nedavno jedan rodoljub iz Koparske pučanske crtlice pod naslovom „Ob novi istrski železnici“, iz kojih vadimo sliedeću ilustraciju k školskim odnošajem u Istri.

Putnik pripovieda naime, kako je došao po novoj željeznici do postaje Buje i odatle pješke u selo Krasiecu.

Nad cestom — kaže — vidili smo liepu zgradu sa napisom „Scuola popolare“. Zar su u Krasici Talijani? upitlasmo se. Sretili smo ovdje ondje djecu, koja su nas pozdravljala sa „Bon giorno“.

Eto nas dakle u talijanskom selu — pomislilih sam sobom.

Svratismo se u krčmu pokraj ceste, da doznamo štogod pobliže. Pozdravili smo slovenski. Krčmar, čestiti 70-godišnji starac, odzdravio je uljudno slovenski.

Upitali smo ga, da li su u Krasici Talijani? Na taj upit odgovori, da je stanovništvo toga sela „slavo“.

Doznali smo nadalje od njega kojesta zanimivoga. U crkvi — reče — pjeva se „slovinski“; istotako takodjer na procesijah. Pokušalo se je doduše upeljati latinsko pjevanje, ali muzevi skočiše na noge i nedozvoliše takve promjene.

A zašto imate talijansku školu? Odgovoriše nam, da su učinili molbu za školu sa hrvatskim naukovnim jezikom, ali „Signori“ iz Buja, da su rasposali svoje

a nijedan se ni malo ne brine. Pod ladjom svaki reče svoju, pa gre ča, a deligato i knjegli se smiju i straše. Neki pak bi stili biti na forc u raprzentanti, a ne znadu ni kadi njim je go i rekā Kunčoz. Ali, ljudi kožji, imajte malo soli u glavi; u raprzentanti tribe, da su ljudi, ki se razume dobro u stvari i ki svi skupa delaju jenu cilian, jenu ka denu. Jedan ili dva tribe, da poznaju dobro komunse kunfine i da su dobri štimađuri, drugi dva, da znadu braniti i zagovarati dobro komunse interese, drugi dva, da se razume dobro u komunse ufcije i da znadu manizati s libri; jedan ki zagovara siromašne radnike, jedan ki se razumije dobro u komerciju i jedan ki umi zagovarati crkvene, školske i političke interese. Tako svi skupa moraju znati sve i sučinjavati jenu ka denu, ku ni vrag ne more razbiti. — Isti sfoj iz pola piše jos, da neki u Marčani daju dieu u talijanske škole, samo na četiri beside bez glave i repa od neklih osoba, za koje ne bimo sigurno rekli, da su onako z glavom u vrić, akoprem su pasali nekakve škole. Pamet, Pamet!

Ja bi još ima čuda toga, da rećom, ali ovo najzadnje me je tako najviše razrdilo, pa radi toda ne govorim niš više. Kosa ma j!

Stari Fraka.

agitatore, koji su nagovarali narod, da podnese molbu za talijansku školu, „scuola mista“. Lahnkovierer ljudi mislili su, da će im gospoda dati jezikovnu pomoć, što su u kojoj ča se naime podučavali talijanski i hrvatski — ali su toj talijanski potpisnik gospodina imena, i drugi se doista škola, ali nigde, onakva škola se žellili, naime talijansku, pa na hrvatskom jeziku, već škola, koja je talijansku imame po spola djeće, koja su imali dakle palaziti dječi i djevojke. Tako se talijanski agenti prevarili naš dom, ali lahnkovierer i drugi narod. Zar se hrvatski ove kano kakva bajka iz nepoznatog svijeta? Ipak je to na žalost istina. A vlada — ljudi sustav šuti na sve takve pravare. U Istri neima političkoga činovnika, koji bi eurofasijski narod uzeo u zaštitu pred takvim sleparstvom moralno propale i izrodjene gospode. Ja mislim bar, da bi bila dužnost javnih činovnika štititi narod tamo, gdje je nenk i gdje si nije svjestan svojih državnih prava i gdje bezna tražiti ta svoja ustavom mu zajamčena prava.

U nazočnom slučaju bili bi morali javni činovnici braniti zakon, koji opredjeljuje, da ima svaki narod pravo, da sam odlučuje, u kojem će jeziku izučiti svoju djecu. Ustanova bo zakona, da se nesmije nikoga šliti, da uči koji tuđi jezik — daje pravo svakomu, da si sam opredjeljuje naukovni jezik u pučkoj školi.

To je pako glavna abnormalnost u odnošajih našega Primorja, iz koje proizlaze sve ostale abnormalnosti — čitavo vapijuće zlo: da državni temeljni zakoni nenalaze u ovih pokrajinah potrebite, dosta odlučne zaštite.

Iz carevinskoga vieća.

Beč, 26. oktobra 1902.

Opažam prije svega, da u posljednjem broju „Nage Sloge“ manjka jedan datum. Ono što je pod posljednjimi trimi naslovima: „Za Rusińsko sveučilište“, „Za uredjenje jezikovnoga pitanja u Šleziji“, „Za podporu u Istri“, pisano je dne 21. oktobra 1902., i taj datum bi imao stajati pred naslovom „Za Rusińsko sveučilište“, jer toga dana se je o tom i sliedećem razpravljalo.

Sliedećega dana, najme dne 22. oktobra nadaljevala se je razprava o prešnom predlogu zast. Václava Hrubý i drugova

Za uredjenje jezikovnoga pitanja u Šleziji.

Govorio je profesor Hofmann, izvrtačjuć odnošaje, i napadajuć one koji jih predstavljaju u pravoj slici. Zastupnik dr. Dyk zagovarao je predlog, izišćuć osobito instrojenje potrebitih čeških i poljskih škola u Šleziji. Premda je posve stvarno govorio, napadali su ga Svenjemci i socijalni demokrati na najgrđji način. Reče na njega za to, jer da je pomagao dru. Luengeru tim, što je bečke Čehe nagovorio, da glasuju za Luengerovu stranku. Za njegova govora skoro da nije došlo do tučnjave. Zastupnik Niemeac Albrecht doviknuo je nješto proti Čehom. Zastupnik Čeh Breznovský uzvratilo mu je, da se je obogaćio sa češkim novci i da mu majka češki govori. Na to je planuo Albrecht na Breznovskoga i već nad njim ruku držao. Ipak nije udario. Rekli su si pak što su se izmislili. Malo iz toga došlo je i do gorega. Socijalni demokrat Dazinski govorio je o predlogu Hrubý-a, i pri tom grdo udarao na birokraciju, na činovništvo, koje je označio kao glavno krivca što se jezikovno pitanje noudri. To se je slušalo mirno. Ne tako češkoga zastupnika Sehnala, koj se je oglasio za stvarni izpravak i govorio češki. Govorio je prilično dugo. Što dalje to jače, počeli su bućiti Šenerer i njegovi drugovi. Česi nisu njim ostajali dužni. Nego svaki sa svoga mjesta. Onda su se Šenererovci približali k češkim

klupam. A jedan, Berger, je prema njekim Čehom zakliknuo: „Češi, parlamentarci, lo su šentivci“. Tad su Česi i njim skoćili, i četa jednih i drugih držala se, psovala, dok nisu jih mirajji razstavili. Pako su neki stvarno izpravljali, glasovali su o prešnosti predloga zastupnika Hrubý i drugova. Za prešnost glasovali su za zastupnika, proti njoj 83. Tma je prešnost zabazena, jer za nju treba dva trećina od svih odanih glasova.

Zastupništva činevnička zastupnička.

Spomeno sam već u dopisu dne 19. l. nj., da se je prikratila prešnost predloga radi obustave od službe i plaće sudbenoga savjetnika i zastupnika Rumunja Lupu. Odbor se izipanje toga slučaja postavljeno, pronio je stvar i postavio svoj predlog u sjednici zastupničke kuće dne 23. oktobra; Pozivom na §§. 13. i 19. odnosnoga zakona, kojim se ustanovljuje, da je, svakomu, slobodno izraziti svoje misli ustmeno i u tiskopisih; i da se proti zastupnikom nesmije postupati sudbeno bez privole zastupničke kuće, predložio je „ustavni odbor“, a kuća jednoglasno primila, da se ima odluka vrhovnoga suda u Lavovu, ko je rećenu obustavu gospodina Lupu izrećao, odmah dokinuti, odnosno u službu i plaću uzpostaviti. Ovdje je osobito oduševljujeć okolnost, da je sud postupao, i da je svjedelo, da li je postupao disciplinarno ili inače. Inače je odbor predložio, da se ima čim prije promijeniti zakonska ustanova o imuniteti zastupnika činovnika i u obće c. kr. službenika tako, da sa nijednoga nebudu smjelo prougoniti bez dozvole parlamenta. Glede slučaja Lupu rekao je Koerber kao upravitelj ministarstva pravosuđa, da će on odmah priobćiti odluku parlamenta vrhovnomu sudu u Lavovu, al da mu nemože ništa naložiti, jer su sudovi u svojih odlukah neodvisni.

Negodovanje Bergera.

Dne 22. oktobra bio je Berger doviknuo prema njekim Čehom, to nisu parlamentarci nego šentivci“. Zast. Klofač predložio je, da se radi tih rieči izabere odbor za negodovanje. To se mora učiniti čim to makar jedan zastupnik predloži. I učinilo se je. Odbor je stvar proučio. Gledao je Bergera nagovoriti da opozove svoje rieči. Nije htjeo. Odbor je na to predložio, da zastupnička kuća izreče Bergeru negodovanje radi onih rieči. Na to su svi Njemacki zastupnici izišli. Jedan pak je predložio, da se pobroji zastupnike prisutne u dvorani. Nebijaše jih sto. Nije se moglo glasovati. Sjednici se je pretrgaulo, pak zaključiti moralo prije dobe, okolo 1 1/2 po podne.

Za radnike.

Dne 21. oktobra razpravljao se je prešni predlog zast. Klofača i drugova, kojim se je pozivala c. kr. vlada, da se pobješi sa javnimi radnjami jur odlučeni, a da se tako dađe zarade bezposlenim gradskim radnikom u Pragu. Tečajem pravice se je predlog tako promijenio i prihvatilo jednoglasno, da se c. kr. vlada pobrine za zasnzbu ne samo radnika u gradovih nego i na selih, i nesamo u Pragu, nego po svih krunovinah ove polovice monarhije.

Radi seljačkih štrajkova u Galiciji.

Tečajem ove godine bilo je u Galiciji medju seljačkimi stanovnici velikih nemira. Nisu htjeli raditi na imanjih velikih gospode, jer da jih preslabo plaćaju. U odnosne nemire posegle su političke oblasti, žandari, vojska, sudovi — i seljaci se je neizmijenjeno postupalo. Mnogo bijaše ranjenih a okolo 1000 zatvorenih. Zastupnik Rusin Romanzuk i drugovi, socijalni „divljak“ Poljak Breiter i drugovi, socijalni demokrat Dazinski i drugovi, postavili su radi rećenih dogodjaja prešne pred-

Nastavak u prilogu.

loga „Svi ti predlozi počeli su se skupno razpravljati u sjednici od prošloga petka. Govornici su već predlagatelji Romanczuk i Brčić. Izdanci su tako je Galicija kru- novna bezzakonja, političke izkvarivosti, gospodarskoga nemara. Prije tri godine, kad je nastupio vladu Koerbera, i onako lijepe okružnice poslao na oblasti, nadalo se je, da će biti bolje. Prevarilo se je. Već kod izbora 1900.—1901., vidilo se je da su Koerberove riječi samo riječi, a vi- dilo se je i kod strajkova ove godine. Ni nisu dobro mišljene one riječi, ili oblasti u Galiciji neće da slušaju Koerbera. Re- čeni govornici naveli su groznih primjera postupka oblasti sa seljaci. Njeki zastup- nici poljskoga kluba pretgavali su govor- nika, i već da se jih oglasilo za rič, da brane veleposjednike i oblasti. Govoriti će u utorak dne 28. t. mj.

Beč, 27. oktobra 1902.

Danas se je nadaljevala razprava o seljačkih strajkovih u Galiciji, a ni danas se nije svršila. Najprije govorio je pred- lagatelj zastupnik Daszinski, i govorio preko tri ure. Navajdajao, kako velikaši zlo sa radnici postupaju, kako jih slabo pla- ćaju, po 30 novčića na dan; pak, kako su oblasti, žandari, vojska, proli njima po- stupati, kad nisu htjeli raditi, kad su straj- kovali, i tim si htjeli na bolje pomoći. Go- vorio je žestoko, ipak ne onim patosom, kojim obično govori. Odmah, iz njegva progovorio je ministar-predsjednik Koerber, te u svojem posve kratkom govoru uzeo u zadržiti oblasti, žandare i vojsku. Za dokaz da ni žandari ni vojnici nisu zlo postupali iztaknuo je, da nijednu njih nije bio ni ranjen ni ubijen! Iza Koer- bera došao je na red bivši predsjednik zastupničke kuće ekselencija David vit. Abrahamowicz. On je govorio proti pred- lagatelju o stvari postavljenoj. Uzeo je u obranu veleposjednika, medju koje i on spada. Nastojao je dokazati, da se seljaci radnici nisu, digli sami, od sebe, nego da su bili sustajno na to zavjedani od ru- sinških narodnih odbora. Držale su se skupštine, reko je, najviše po noći, i na njih se ljudem govorilo da njim je zlo, da si mogu sami pomoći, da je moć u njihovih rukah: nek nerade za cene, za koje su dosad radili, radnici od drugud neće smjeti doći, veleposjednici, „sljahnat“, morat će njim povisiti dnevnice. Seljaci, stojeći na jako niskom stepenu izobrazbe, su slušali, te strajkali, i prekršili u o- stupku, tako da su oblasti, žandari, i voj- nici morali posredovati. Govornika su so- cijalno-demokratski i rusinski zastupnici pretgavali porugljivimi povij, svjehom, a kad je reko da su rusinski seljaci na jako niskom stepenu izobrazbe, vikali su mu: a ko je kriv, zašto njim neustrojite škole, zašto se nepobrinete za njihovu izobrazbu vi, koji imate škare i sukno u rukah?!

Ze slovanake odganao hrvatske po- rofne razprave u Trstu i Rovinju.
U sjednici od 24. oktobra predao je zastupnik Spinić i drugovi interpelaciju u svrhu da se uvedu slovensko-hrvatske porodne razprave u Trstu, a hrvatske u Rovinju. Interpelacija, koju su potpisali svi prisutni hrvatski i slovenski, te mnogi česki zastupnici, bila je danas dne 27. t. mj. pročitan. Povod interpelaciji data je razprava, koja se je nedavno obavila u Trstu proti Škrku, kod koje je dr. Gre- gorin odlučno kako je posve pravo po- stupao, naime slovenski branio, pošto je obluženik bio Slovenac, svjedoci Slovenci, i pošto je čiel predhodni postupak bio slovenski. Nasuprot državni je odvjetnik napravio obluženicu talijanski, predsjednik se je samo talijanskim jezikom služio, a njeki tumač je tumačio. Tomu nečuveni- momu, bezpravnomu i nezakonitom po- stupku valja već jednom konac učiniti. Tako se nigdje nepostupa nego još u

Trstu i Rovinju. Lakko je urediti, i mo- ralo bi se i to tako, daubar dio prototnika znade slovenski odnosno hrvatski; ili, ako se toga neće, da se promjeni zakon u to- liko da svjedoci dvojaku porpu, talijan- sku i slovensko-hrvatsku, odnosno slo- vensku. Glade porote u Rovinju moglo bi se lakše hrvatsku u Pull nego u Rovinju uvesti, pak u tu svrhu preneti okružni sud iz Rovinja u Pulu. C. kr. vlada dužna je stvar urediti, a u tu svrhu nek se za- uzmu i naše občine u djelokrugu tršćan- skoga i rovinjskoga sudišta.

Sjećajte se
Družbe sv. Cirila i Metoda
za Istru

Franina i Jurina.

Fr. Barufa, barufa i, bog, je neču drugo tako ne barufa! Tudeški bi mi stili zapovedat, majari anke, talijani, još više, svi infali bi mi stili, zapovedat. Ja, sam svega loga već staj, i mi, je vero zakuhalo. Sad, ću počet triskat izroso rovaršo, lovit kigod mi prvi dojde, pod ruke; ća ću, ja, već gubit paru i. Sam se mislim dosta, načakulati u triset lit. Donke saria, ora, de si- njirka i Bog, Jure, ja gram u lov; po- tursku sikuru . . . !
Jur. Ohoono, fu — fu!

Pogled po Primorju.

Pazinski kotar:
Bezobraznost nekog e. kr. činov- nika. Pred nekoliko dana je odprenio e. kr. rovinjski kotarski sud putem pošte spis na jednog našeg odvjetnika u Pazinu, napisav na zavoju modrom olovkom nje- govog predime, kuko se i sam potpisuje, sa „ič“. Naslovnik dobio je spis, ali putem se je onaj „ič“ pretvorio u „ch“. Sudeć po upotrebljenoj olovki, dogodilo se to na pošti. Poštnim uredom u Pazinu upravlja doisto osoba, koja hvalevriednom revnošću nastoji, da se u njegovom uredu ne učini krivice nijednoj stranki, radi česa takodjer uživa povjerenje pučanstva. Kako je u rovinjskom poštnom uredu ne znamo. To medjutim znamo, da u Istri u obće su nam, prepuni poštini uredi nekih ugri- janih glava, koje su kadre učiniti sličnih bezobraznosti. Stvar je medjutim prijav- ljena nadležnoj oblasti, pak čekamo, da vidimo.

Iz Čepića na jezera, nam pišu:
Dne 13. srpnja o. g. vršila se u Čepiću rijetka svečanost, koja je zaista krasno izgledala. Toga se najame dapa blagoslovlilo nove orgulje, koje je izradio opće poznati i štovani gosp. Zupan, graditelj orgulja u Kamnojgorici. Ovo djelo opeta svjedoci, da i pa gosp. Zupan potpun sposobnost u svojoj struci, priredio je time jedno glazbalo, koje služi njemu na čast, puku na radost i veselje a ekrvi pako na lijepi arsa. Ovu se, dakle, domaću tvrdku može najtoplije preporučiti našem puku i sve- ćanstvu za dobavu orgulja.

Iz Lindara 28. t. mj.: U nekoliko brojeva zakutne novine iz Pule čitah

smradnih i gadnih napadaja na ovdješ- njegov župnika. Nije mi do toga, da koga branim, ali, ipak da svijet ne misli, da je sve, istino što se u dotičnih elancih piše, želim da razpršim tminu, koja zastire smradni obzor buturničara i zaplikača. Župnik je nekolicini (okrugli broj jedan) trn u peti. Velim nekolicini, da, pokazem svijetu, kako postoji stajatica daleko u nebeskoj pučini, oko koje, se vrli je jedna priehodnica sa nekolicinom družica. Ova stajatica stoji visoko nad obzorom i više na sav glas, putem „veleostovanih“ novina. Imade majka, koje plače radi utajuni- čenja njihovih sinova; imade pendentnih tužba radi krivog svjedočanstva, a i ugod- nih „gita di piacere“ velečastne gospode presvietle biskuplje tršćanske.

Zar je gospodin župnik kriv, da su mladići utamničeni radi vanidaskih čina, kojih neču ni da spomijem? Zar je žup- nik kriv, da se je valjda prašina taložala na izmišljenu tužbu radi krivog svjedo- čanstva? Zar je župnik kriv, da gospoda kod kurije posjeduju novaca za nepotrebne izlete?

Nije ničemu župnik kriv, već krivo je da je more daleko, a sol zbilja skupa. Pa čemu da se troši za sol, kad treba za litru, uz koju se razbijaju brige a izmiš- ljuje djela, koja moraju biti odurna svak- om pametnom čovjeku.

A bakanalija? Bakanalije izumio je lindarski Bog u kikljama — Bak — mi- sleći, da će time potresti temelje, dobro- mislećim ljudem. Ubogi Bakuse! Ali se silno varaš. Lako tebi, dok Jupiter spava, ali čim se probudi, počet će gadjat ubo- jilnim strijelama i, jaoh si, ga generalu i pobožnicama rumenice; ostat će razočar- nani ljudi dugog nosa, a kratke pameti. Dakle ljudi! Pamet, pamet!

Porečki kotar:

Prasvjetlomu biskupu do znanja.
Iz Grožnjana pišu nam 25. o. mj.: Čuje se ovdje i ondje, da je izjavio raznim ođaslanikom i posjetnikom novi tršćansko- koparski biskup presvj. g. dr. Nagl, da će on biti svim svojim ovcicam dobar i pra- vedan pastir, da neće činiti razlike ni medju gospodinom ni medju kmetom i da će krotiti svima jednako pravicu, tako mu to njegovu uzvišeno zvanje nalaze.

U nadi, da će tomu doista tako biti utičemo se eto g. urednicu putem Vašeg cienjenog lista k presvjetlomu molbom, da nam u nevolji pomoći izvoli.

Reći će nam se, da nisu možda no- vine najshodnije sredstvo za ovakav po- saao, ali mi se javnosti neplašimo i neže- limo, da nam se budi s koje strane reče, da smo neistinu kazali ili stvari pretjera- vali.

U Vašem cienjenom listu bijaše već prigovora na postupanje nedavno imeno- vanog župnika za naš gospodski Grožnjan. Kazano izričito za gospodski Grožnjan, jer g. župnik zadovoljava jedino gospodu u Grožnjanu, dočim smo mi izvanjski žup- ljani — većina dakle župljani — s njim posve nezadovoljni, kako to i. on sam vrlo dobro znade.

On je ne samo u narodnom pogledu na drugoj t. j. gospodskoj strani, ali i u crkvenih poslovih nije nam nimalo sklon niti se drži starih običaja i propisa.

On, primjerice zakopa mrtvace proti svakom običaju i proti želji puka na večer poslije „Zdrave Marije“. Na molbe naše i na prosvjede odgovara nam, da je on go- spodar, da je on Trjestin, da se nikoga neboji, da može zakapati sve do pol noći.

Mi neznamo, kakvi su u tom obziru crkveni propisi, ali mislimo, da nije pri- sto tako zakapati mrtvace po noći, i da kad bi to i dozvoljeno bilo, da bi se dušo- brižnik morao obazirati i na molbe i želje svoga puka.

U crkvi nećujemo ništa u našem na- rodnom jeziku, kako je to prije običaj bio; neimamo propoviedi, nećujemo čit- lanja svetaca, ni upita kod vjenčanja;

naša djeca neimaju kršćanskog nauka u materinskom jeziku a mi odrasli nećjemo riječi božje u našem jeziku hrvatskom. Ukinuo nam je đapače g. župnik i ono par hrvatskih rieči kod sv. pričesti, kad svećenik naime pričestuje puk.

Njemu nemozemo ništa, jer kaže, da se nikoga neboji, pa se utičemo radi toga k onomu, koga bi se morao bojati, ako ne radi pravedno i na korist svega po- vjerenog mu stada.

Ogromni nameti na obćinu Grož- njan. Od tamo šalje nam prijatelj 29. junija 1902., iz kojega vadimo sljedeće službene podatke o ogromnih nametih, što ih imaju plaćati obćinari porezne ob- ćine Grožnjan. Taj oglas glasi u hrvat- skom prevodu:

Daje se na znanje, da su uvedeni polag izbroja od dne 28. o. mj. poreznog ureda u Bujah za god. 1902. za ova po- reznu obćinu sljedeći nameti na izravni porez:

- I. Od strane obćinskoga za- stupstva:
1. 75% za redovite obćinske potrebe.
2. 75% za obročno izplaćivanje zajma zemaljskomu kreditnomu zavodu u Poreču.
3. 25% za obćinskoga liečnika, kpiji bijaše imenovan polag zakona na veliku zdravstvenu i gospodarstvenu (?) korist pučanstva.
II. Od zemaljske autonomne oblasti:
1. 14% za željeznicu.
2. 35% za zemaljske potrebe.
3. 45% na obrt i na dohodarinu.
4. 8% za bolničke troškove.
5. 21% za zemaljsku školsku zakladu.

III. Od cestnog odbora u Bujah

1. 19% za njegove potrebe.

IV. Od trgovačko-obrtničke komore:

1. 5% na obrt za potrebe iste ko- more.

Iz ovoga je oglas razvidno, da mo- rajtu plaćati oni nevoljni obćinari nameta na izravne poreze, što ga je udario ob- ćinsko zastupstvo 175%; što ga je udario zemaljski odbor 123%, pak za cestovni odbor u Bujah i trgovačku komoru u Rovinju 24%. Ukupno iznosi dakle taj namet ogromnu svotu od 322% na iz- ravne poreze.

Ovdje nam valja iztaknuti, da nisu s tom nesretnom obćinom nikada uprav- ljali Hrvati — već uvijek Talijani, premda je u njoj većina naših obćinara. Talijani i sami Talijani pripravili su one nevoljne naše obćinare na to, da moraju plaćati za gospodske hire ogromni namet od 322 po sto na same izravne poreze.

Koparski kotar:

Iz Buzeta primamo: Dne 27. t. m. odijelio se od nas obće obljubljeni ro- doljub, bivši načelnik, upravitelj posu- jilnice itd. g. dr. Matko Trinajstić sa celom njegovom cienjenom obitelji i o- dputovao u Volosko, u svoju novu postoj- binu. Hrvatska mu čitaonica priredila kao svomu članu oprostanu večer u subotu dne 25. t. mj. Sakupilo se te večeri do 40 rodoljuba sa svih strana prostrane buze- štine. Tu je bio zastupan grad Buzet, Sv. Ivan, Podkrk, Sv. Martin, Struped, Ham, Draguč, Sovinjak i Kras. — Nazdravljalo se g. dr. M. Trinajstiću kao prijatelju, kao rodoljubu, kao bivšem načelniku, predsjed- niku mjestaoga škol. vieća, predsjedniku kot. gosp. zadruga, upravitelju posujilnice, članu čitaonice, a osobito kao promica- telju poljođeljstva i zaštitniku naroda. Gospodin se doktor na sve nazdravice liepo zahvaljivao, a vidilo mu se na očima, poznalo mu se i u riečima, kako mu srce plače, kako tesko ostavlja ovaj obljubljeni kraj, kako tesko ostavlja ovaj siromašni puk, koji ga ljubio ne samo kao dobro- činitelja nego još više kao prijatelja, da rećem kao brata, kao svoga oca. — Malo se vidilo koga, a da mu ne bi bliskala suza žalosnica u očima.

Da, u istinu može biti svakomu znao za onakvom dušom od čovjeka. Komugod trebalo savjeta, njemu se utekao, a on ga poučio kako je najbolje znao i mogao. Imao je za svaki napredak u našem narodu dobru volju i plemenitu nakanu. Mučio se i trudio i po danu i po noći, nastojeći, da čim više pomogne na sve strane. Živio!

Da bude i nešto veselja kod večere, zabavljalo nas tamburasko društvo svojim veselim komadima, a tamo negdje posle 11 sati počelo se i plesati. Ta šta ćete, ovaj cvilik naših tamburica neda mlađoj krčki mira, pa udri nek se ruši.

Ali to veselje se doskora promjenilo u jad. Što se dogodilo? Dvojica „uglađjene“ gospode Talijana stupiše u dvoranu, bez da su zapitali društvo za dozvolu, nakanom da tobože pozdrave dr. M. Trinajstića u ime svih Buzućana, i da mu zažele srećan put. Takve bezobraznosti, takve podlosti, takvog fakiškog ponašanja one dvojice nije nitko od društva očekivao. Jedan od ove dvojice bio je za zadnjih občinskih izbora najveći agitator za talijansku stranku molčići, zaklinjući, nagovarajući naše ljude, da još samo jedanput izaberu u zastupstvo Talijane, pak da će viditi, kakva čudesa će oni stvarati, da ne će trebati mučiti se ni trudit, jer da će posvuda teći med i mlieko. Bum! Ovaj se „gospodin“ već nekoliko puta pokazao u našim društvima ne pozvan.

Da smo mi Slaveni u obće poznati kao ljubitelji mira i da rado potrpimo i previše rado, ako nas tko k zemlji pritište, pokazalo se i one večeri, pustivši onu dvojicu, da nam u našem društvu, u našoj kući zapovjedaju. Zao nam je spomenuti, da su se neki i od našega društva pokazali one večeri po miša po tica, i htjeli skute lizati i nam i onoj dvojici. Spomenuti moram, da se je one večeri sabrala liepa svotica za naša dobrotvorna društva; osobito se mnogo sakupilo za jednu cigaretu pok. dr. A. Starčevića, koju je stavio na dražbu g. Fr. Peršić, kapetan u Buzetu. Evala mu.

Voloski kotar:

Krstićevi protektori. Poznato je čitateljem „Naše Sloge“, da je zloglasni Krstić dne 21. aprila t. g. od tršćanske porote bio odsudjen radi uvrede poštenja putem štampe na 3 mjeseca zatvora. Poznato je također, da je isti Krstić kasnije bio odsudjen od c. kr. kotarskog suda u Trstu na 1 mjesec i na 14 dana zatvora radi prekršaja zakona štampe. Tih 4 mjeseca i po zatvora imade Krstić da odsjedi u voloskom zatvoru mjesto u Trstu. Tu za njega ugodnu promjenu izposlovaše njegovi prijatelji na voloskom sudu i tršćanskom državnom odvjetništvu. Kaznu morao bi bio nastupiti već 20. kolovoza t. g., ali za njega kao da obstoje posebni zakoni. Nedavno učinio molbu, da smije kaznu odsjesti na Voloskom. Sud u Trstu mu to dozvolio. Odnosno rešenje primio je Krstić negdje oko 17. t. mj. U samom rešenju je zemaljski sud u Trstu naložio voloskom sudu, da mora Krstić nastupiti tu kaznu od 4 1/2 mjeseca bez odvlačno. Voloski sudac pristav dr. Lucich pako uzprko tomu strogomu nalogu dao je Krstiću 8 dana vremena za nastup kazne. Po tome bio bi Krstić morao nastupiti kaznu dne 25. o. mj.

Nego dne 28. ili 29. t. mj. bio je pozvan u Rovinj za svjedoka. Obratio se na sudca dr. Lucicha, molbom da mu odgodi nastup kazne: jer da bi previše moralno (!!) trpio, da mora pod eskortom u Rovinj. Sudac Lucich, se zna, veselo na to pristao, dapače govori se, da je zabranio da Krstić nastupi kaznu. Tako se na voloskom sudu tumaće strogi nalogi predpostavljanih oblasti. Zna se, kad se radi o Krstiću, onda se mogu zatvoriti ubi oka. Kaže poslovice: da riba po glavni smrdi. O toj „glavi“ pisat ćemo Vam ovi-

snirnih i zanimivih stvari. Cielj se poštenj svijet zgraža na postupku sudbenih oblasti napram čovjeku, koga je politička oblast kvalificirala sposobnim da iz požude za dobitkom počini kažnjive čine i koji je već dvadeset puta bio kažnjen. Nam se pako čini, da ti obziri ne idu toliko na račun Krstića koliko na račun vladajuće klike u Istri i Trstu. Svakako čudni, vrlo čudni odnošaji. Osvjedoceni smo da će protj još nekoliko tjedana prije nego Krstić nastupi kaznu. Pravo ima Krstić, da se kod svojih „mačića“ hvali, da će on ići u zatvor kad bude njega volja. Nemože se poreći: ugled i vjera u nepristranost naših sudbenih oblasti svakim Janom rastu....

Trst.

Glavnu skupštinu i javni sastanak priređuje za nedjelju dne 2. novembra u 4 sata poslie podne u Škeđnju — kod Trsta — političko društvo „Edinost“ u Trstu sliedećim dnevnim redom: 1. pozdrav predsjednika; 2. izvještaj tajnika; 3. izvještaj blagajnika; 4. izbor novoga odbora; 5. izvještaj državnog zastupnika g. V. Spincića o položaju; 6. izvještaj g. dra. O. Rybafa o položaju u Trstu; 7. predlozi, upiti itd.

Politički pregled.

U Puli, dne 29. oktobra 1902. Austro-Ugaraka.

Klubovi desnice carevinskoga vieća pozvali su hrvatske zastupnike iz Dalmacije, da se sa Malorusi, Slovenci i sa Slaveni iz Slezije pridruže skupnoj akciji za rješnje jezičnoga pitanja, te neka zahtjevaju, da se uvede u Dalmaciji u sve javne urede hrvatski kano uredovni jezik. Hrvatski zastupnici odazvaše se tomu pozivu te su izrazili svoje osvjedočenje, da mora nastojanje hrvatskih zastupnika Dalmacije za uređenje hrvatskoga jezika u urede imati podpunu uspjeh. Naglasili su nadalje u svojem odgovoru, da se neće moći u zemaljskom saboru Dalmacije razpravljati, dok se pravedno neriješi jezično pitanje.

Talijanski klub na carevinskom vieću zaključio je obzirom na najnovije događaje, koji su nastali usljed poznate izjave ministra-predsjednika dr. Koerbera, da se on neće uplitati u razpravu o toj izjavi, već da će čekati dok se položaj razbistri. To će reći drugim riječmi, da će talijanski zastupnici čekati dok ih pozove dr. Koerber na pomoć, koju mu neće oni uzkratiti uz masnu nagradu na štetu Hrvata i Slovenaca Primorja.

U Hrvatskoj tuži državno odvjetništvo opozicionalne novine radi raznih članaka, pribičenih za burnih dana prošloga mjeseca na temelju § 25. zakona o tisku radi zanemarenja dužne pažnje. Već se je vodila razprava sa odgovornim urednikom „Hrvatskog Prava“, a za njim dolaze na red urednici „Hrvatske“ i „Obzora“.

Crna Gora.

Iz Cetinja javljaju, da je tamo preminuo naglom smrću dne 25. o. mj. srbski diplomatski agent Aleksandar Logothetis.

Srbija.

Dne 26. o. mj. otvoren je u Biogradu kongres srbskih novinara. Predsjednikom kongresa bijaše izabran Velimir Jovanović bivši ministar financijah, podpredsjednikom dr. Vučević iz Novog Sada.

Rusija.

Iz Petrograda dolazi viest, da je teško obolio ruski priestolonasljednik veliki knez Mihajlo.

Talijanski listovi pišu, da će car Nikola biti kum novorođenčetu talijanskog kraljevskog para.

Iz Kodanja dolazi viest, da se na kraljevskom dvoru govori, da će ruski car Nikola posjetiti Rim sredinom mjeseca

novembra, te da će posjetiti sv. oca. Zatim će se podati na Cetinje u Atene i valjda u Carigrad.

Razne viesti.

Američki Hrvati za dražbu sv. Cirila i Metoda u Istri. Na drugom mjestu priobćujemo dopis iz Amerike o sastanku odaslanikah društva „Narodne hrvatske zajednice“. Taj sastanak svršio je 6. o. mj. Među prihvaćenimi predlozi spomena i pohvale su vredni osobito dva t. j., onaj odaslanika Šimuna Grbina, da se iz društvene zaklade priteče na pomoć novčano opoziciji u Hrvatskoj. Zaključeno bijaše, da se odmah osnuje zaklada od 500 dolara pod naslovom: „Fond za podupiranje raznih industrijalnih, dobrotvornih i podučnih svrha za sve što je hrvatsko“.

Drugi predlog našega zemljaka i odaslanika I. Trinajstića, da se prisikoni na pomoć društvu sv. Cirila i Metoda u Istri sa iznosom od 200 dolara, bijaše također oduševljeno prihvaćen.

I tako izpunila se naša želja, koju smo izrazili na koncu gori navedenog dopisa ni nesluteci, da su se već naša braća u Americi bogato sjetili naše plemenite družbe. Živili!

Ustoličenje sveučilišnog rektora u Zagrebu svršilo se je dne 19. o. mj. u 6 sati po podne u dvorani glazbenog zavoda običajnim svečanim načinom. Prostrana dvorana bijaše dubkom puna odabrana občinstva, ponajviše sveučilišne mladeži.

Odstupajući rektor dr. Fran Vrbanić izvijestio je o događajih na hrvatskom sveučilištu tečajem minule školske godine, te zahvalio se svim, koji su ga u njegovom djelovanju podpomagali, predstavi i pozdravi novoga rektora gospodina Vjekoslava Klaića, poznatog hrvatskog povjestničara, komu predade znakove rektorske časti i koga su prisutni burno pozdravili. Novi rektor čitao je zatim vrlo zanimivu razpravu o poviesti i njezinoj zadaći te ga je na koncu občinstvo opet živahno pozdravilo.

Na večer nebijaše običajnog djakčkog komersa radi iznimnog stanja, koje vlada još uvijek u Zagrebu.

Gray Creek Colo — sjeverna Amerika dne 26. septembra 1902. Štovani gosp. uredniče dične „Naše Sloge“ umoljeni ste, da izvolite uvrstiti u Vaš list ovo malo redaka iz ovih dalekih krajeva.

Dne 28. o. mj. blagosloviti ćemo velik i krasan barjak „Narodne hrvatske zajednice“ u Allegheny, gradu Pensilvanije u prisutnosti svijue odaslanika te zajednice.

Dne 29. o. mj. t. j. u ponedjeljak u 9 sati u jutro sastaje se konvencija „Nar. hrv. zajed.“ t. j. najvećeg hrvatskog društva na svijetu. Na taj sastanak doći će 165 odaslanika ili delegata i 17 njih od glavnoga odbora, dakle 182 osobe, koje će zastupati 15.000 članova, koji se nalaze po cijeloj sjevernoj Americi. Taj sastanak smatramo mi kao jedan domaći sabor, na kojem razpravljamo o potrebah i težnjah našega naroda u ovoj strani svijeta.

Još prije 29 mjeseca brojilo je to društvo jedva 7.000 članova, a danas ih imade već 15.000. To je doista krasan napredak. Kada bi se naša braća u Istri znala i htjela ovako udruživati, nebi Vam zadavali toliko briga i jada talijanaši i poprdili.

Naš odsjek broj 143 „Nar. hrv. zaj.“ u Trinidad Colo poslao je delegata u osobi g. Cirinka Zuvanica, dalmatinskog Hrvata.

Taj odsjek bijaše ustrojen prije 20 mjeseci; njegovi utemeljitelji bijahu ponajviše vredni naši Kastavci i to njih 20 na broju. Dne 15. septembra 1901. pridružilo se primorsko slovensko društvo „Supris Colo“ i to 40 članova pod imenom hrvatsko primorsko društvo Majke božje u Trstata, br. 143 odsjek „Nar. hrv. zajed.“ Trinidad Colo.

Danas broji naš odsjek 112 članova. prometa imali smo od 1. januara 1901. do 26. septembra 1902. dolara 2.244.00.

Riečki su ovdje Kastavci, koji nebi bili članovi našega društva; u istom imade priličan broj braće sa Lošnja Dalmatinaca. Osim našega društva imade još odsjeka „Narod. hrv. zajednice“ u državi Kolorado, i to u Picton Colo, Rubi Colo, Cressad Butte i u Rochvil Colo. Drugi put oglasiti ćemo Vam se uredniče opet. (Nezaboravite u kojoj se seloj prigodi na našu plemenitu družbu sv. Cirila i Metoda. Da ste nam tamo zdravi! Op. ured.)

Književne viesti.

Stari riečnik. Imali smo pred ne koliko vremena prilike vidjeti jedan riečni talijansko-hrvatskoga jezika, koji se nalazi u posjedu mons. Guth-a, kanonika Puli. Naslov je taj knjige: „Vocabolario italiano-illirico-latino Del p. Gioacchino Stulli Raguseo, Ragusa MDCCCX.“ Knjige zaprema dva velika svezaka, prvi od 83 stranica, a drugi od 862 u quart formatu. Da čitatelji mogu imati pojma o pisanju i gojenju hrvatskog jezika u Dalmaciji pred sto godina, navadjamo iz tog riečnika nekoliko primjera:

Contratto = sost. strumento scrittura pubblica, che stabilisce le convenzioni, — zapis utvrdjen, tabula contractus. Per l'atto stesso del contratto — gđoba, pogodba, pogodjaj, pogodjajstvo pogodbstvo, rok, ugovor, uvjet, godjenje podjrat, contractus. Scioglimento di contratto, — razgod, contractus dissolutio. Recedere dal contratto, — razgoditi se razzocessite, a contractus recedere. Apparente al contratto — uvjetan, etat, a, ad contractum pertaine.

Sferza, ferza = bica, muscio, scibba scibka, pascka, — ferula, verber, flagellum, scutica. Sferza del caldo, dicea dell'ora nella quale il sole è piu fervente e gagliardo — vruchina, xestobka, velika gorka, — hora calidior, maximus calor.

Novo knjige. Primili smo sa zahvalnošću: Doživljaji i dojmovi ovi Fran Polnegovića. Cijena 1 kruna. Preštampant iz „Hrvatske“. U Zagrebu, tisak C. Albrechta (Jos. Wittasek) 1902.

Ovi doživljaji i dojmovi g. Polnegovića pisani su vrlo zanimivo i viesto, i se čitaju kano pripovjedke, a uz te su vrlo poučni. Preporučamo je i našim čitateljem.

Poziv

na

izvan. glavnu skupštinu

„Velološinskog društva za štednju i zajmove“

koja će se držati

dne 9. novembra na 5 sati p. p. u kući Don Antona Petrinca.

Dnevni red:

1. Izvješće tajnika.
2. Izbor novog upravitelja i jednog odbornika.

Velj Lošinj, 28. oktobra 1902. Upravni odbor.

Javna zahvala.

Podpisani se ovim putem najtoplije zahvaljuje velenč. gosp. dru. Šestibi obć. liečniku iz Pazina, što im je svojim dubokim znanjem i neobičnom vještinom izbavio iz očite pogibelji života sinčića Jakova.

Tešku je on i zamršenu bolest, te dotične liekarije u svemu točno pogodio, što su priznali i sami liečnici bečke klinike, koji su nam sinčića nakon našeg povratka iz Cepića u Betu pregledali.

U Beču, dne 4. kolovoza. 1902.

Jakov i Štefanija Pujman

PETAR SVAČIĆ.

Prigodom 800-godišnjice njegove smrti.

Opera u dva čina sa prologom.

Uglašio Josip Masčić.

(Konac)

ČIN DRUGI.

Uzornica i pusti gorski predjel. Pod gorom boji. Večer. Na početku je pozornica prazna.

PRIZOR I.

(Djed dođe iz nekoliko česaka polagano, zamisljen i zabrinut.)

DJED:
Mislio sam, mlad sam jošte,
Na dan nove krunite,
Ali slavije tužno prodje,
Te me snage pustile.

Slabe noge, loše zdravilje,
Težak teret godina,
Nit mi danci mira daju,
Niti nojca, blaga...

Ja sve mislim i razmišljam,
Kad je vladb. Zvonimir,
Kol je narod sretan bio,
Kan da vječni slavi pić...

Ja sve mislim i razmišljam,
Kako kašnje udova
Svoga brata, nesretnica,
Pravo brave dozvala.

Ja sve mislim i razmišljam,
Što je bilo, što će bit...

Ne, ne! rođe, nikad, nikad,
Dok je Petar Tebi štit!

Kako bubnji gromko tutnje,
I žestoko trublje ore;
Bojak, rek bi, plaču ljudi,
U podgorju ove gore.

Bože, Bože! Kakvo čudo,
Kakva slika nevidjena!
Dolina je širna, duga
Na sve strane pokrivena...

Od vojaka i junaka,
I od konja ognjevitih,
Od strijela i sabalja,
I od koplja ubojitih...

Eno, eno, sada, sada
Tresnuti će bies na biesu,
Eno... eno... sada, sada,
Kakav sukob, kakva smjesa!

Eno, eno, kraj potoka
Medju prvim s Petrom Vuče,
Petar bodreć ravni, vodi,
Mrki Vuče moreć tuće...

Već uzmiće Ugrin ljudi,
Već uzmaknu od potoka,
Već preleti vodu Vuče,
I saleti vraga s boka...

Ugrin bježi... Slava, slava!

PRIZOR II.

(Pričajući. Kraljica i njezina dvorkinja.)

KRALJICA (vodi, na desnoj strani pozornice):
Kud me vodiš, dušo draga?

DVORKINJA:
Pravo vodi ove staza.

DJED:
Ti... Kraljice, sada amo
Kroz kamenje i stijenje...

Što u pustoš Te iznami?

Što li znači to znamenje?

KRALJICA:
Što ću sama pšers dvora,
Kad ih nitko već ne štiti?
Iznemada tudja vojvka
Na nje može udariti...

Snivah, otče, Ugri ljudi
Na nje da su udarili,
A Hrvati njima, tužni,
Pomoćnici da su bili...

Istu sanju Petar snivo,
Ah, u noći prije slavja.

DJED (prekine ju s mladostima, zanosom):
S onog vrha, ajd, da vidiš,
Kakvo slavje sad pripravlja
Mrki Vuče slavoim Petrom
Mađžarinu slobiesnome —
Guslar pozni još će pjevat
O tom slavju hrvatskome!

(pokazuje na starca):

Što će, tezet, godina,
Što bijela brada,
Kome ćud je junacka,
Dusa doviek mlada?

Ali jao mladosti,
Ako vada pređa,
Nestalo joj radosti,
Ostala bijeda.

Zato, svietla kraljice,
Man' se, mani tugā,
Ajde spremat dvorove,
Da pričekas druga...

Da pričekas vojvode,
Sve junake svoje,
Iza bitke pobjedne,
Nek se pijuc poje!

DVORJEV.

DVORKINJA I DJED:
Za to, svietla kraljice,
Man' se, mani tugā,
Ajde spremat dvorove,
Da pričekas druga...

TROJJEV.

KRALJICA:
Kada neće pustit me
Sjetne slutnje moje,
I te misli nesretne,
Što se glavom roje...

DVORKINJA I DJED:
Da pričekas vojvode,
Sve junake svoje,
Iza bitke pobjedne,
Nek se pijuc poje.

KRALJICA (sama):
Kao plaha grlica,
Kad se vihar, grozi,
Tako sam se prepala —
Bože, ah, pomoz!

(Zadnjih slihom izpaze iz arje u očajan krik. Taj je očajan krik odmah prekinut mađžarskom bojnom arjom... S lijeve strane dočrli nekoliko bjezgana.)

PRIZOR III.

(Pričajući i nekoliko bjezgana.)

DJED (goropadno prvomu bjezgancu):
Vi bježite, kukavice,
Sram Vas bilo!

JEDAN BJEZUNAC:
Vedro nebo izdajice
Da' ubilo!

KRALJICA:
Bože, Bože!

DJED:
Huljo jedna,
Sad će druge još da krivi...

KRALJICA:
Bože, Bože! Kol sam biedna...

DJED:
Ajde, huljo! sramno živi!

KRALJICA:
Ostaj, pričaj!

DVORKINJA:
Hodi, hodi!
Traži more, pak odbrodi
U najdalje svietla kraje,
Gdje te nitko ne poznaje.

KRALJICA:
Ostaj, pričaj...

DVORKINJA:
Hodi, hodi!
Traži more, brodi, brodi!...

KRALJICA (dvorkinji):
Ja te molim...

DVORKINJA (bjezgancu):
Tad ostani...

DJED:
Al, se laži, huljo, kani!

BJEZUNAC:
Kraj u boju živ je lav,
Svak mu vodja vriedan drug,
Sirili su tolik strah,
Da uzdrhta dol i krug.

Prepanu se Koloman,
Drugi zato smilisi boj:
Možda može zlato, čast
Petru skrit lav broj...

Jao, jao, starče moj,
Uspje, uspje, Koloman...
Prvi vjerom krenuo
(Petra kruni zavidan).

Hrvatsku je izdao.
Podravine tašti ban...

DJED (potegnuv bodelj):
Stan!

[Bjezganae uzmahe i otiđe, s njime i ostali. Djed stoji kod ukločen s bodelom u ruci. Kraljica sve se tresne; da ne pane, okrenula se u silemu. Mađžarska bojna arja se opetuje jače no prvi put. Nahrapl opet nekoliko bjezgana.]

PRIZOR IV.

I ti, pseto, svog si kralja pustio?

BJEZUNAC:

Al mu, starče, nisam vjerom krenuo,
Nit bih mog, jer me brdo rodilo,
Gdje se žive i umire slobodno —
Nikad neću tudje priznat kraljestvo!
[Otiđe. Opet mađžarska bojna pjesma, još jače nego prije.]

PRIZOR V.

(Pričajući i Vuče.)

DJED (očajno):

I ti, i ti, Vuče moj...

VUČE:

Dok se častno bio boj,
Tudje čorde drhtale,
Kanda med njih bahnule
Divlje, zvjeri. Silom mrav,
Milom nakaz posta lav,
I ko Bvu jednoč gad
On Hrvatē smami sad...
Velikaši iztočni
Prvi s njim se smirili.
Za tim drugi... Danas mir,
Krunite je sjutra pić
Za to roblje. Nit ću rob
Ja da budem, nit u grob
Sići žudim, kad u prid
Ne bi moglo više bit
Tužnom domu. — Stid me, jed
Sad u tudji goni sviet!

KRALJICA:
A gdje kralja ti ostavi?

VUČE:
Kralja nigdje — al se slavi
Petar Svačić žrtvuje
I s njim vjerno Primorje.

DJED (ko da raječe):
Vuče, Vuče...

VUČE:
Gdjeno mać
Ne pomaže, što će plać?
Ja u pusti kraljev grad
A po krunu hrilim sad,
Izpod zemlje hvatā sto
Da je ukopam, il na dno
Spustim mora, gdje mu zna
Bog dubinu... Kruna ta
Znak je sveti. Koloman
Ili drugi vladar stran
Resiti se njom ne smie,
Resiti se neće, ne!
[Otiđe.]

PRIZOR VI.

(Kraljica ovesijetena sanjari. Na jedan put krikuje vrag i pohiti na tri vrnica.)

KRALJICA:
Bože, Bože! gle ga, gle,
Kako bije i udara,
Kako sieče i obara,
A pred njime pada sve.

Takav junak, takav div
Bješe l' igda pod nebosi?
Za to Ti, koj na njih jesi,
Daj, da mi se vrati živ...

[Jak udarac orkestra. Kraljica klone dvorkinji u narudaj. Djed se stresne, pak ostane kod zabezeknut i šem. Pao je kralj.]

PRIZOR VII.

(Mrtvačka pjesma. Iza nekoliko vremena donose razjena Svačića. Polože ga na tla. Kraljica kao da se na jednom ovršitila, naglo se približi kralju, klone do njega i njezinom mu silom pridigne glavu. Zadnjih traci sunca sa zapada razsvjetljuje kraljevo lice.)

KRALJ:
Ja se nadah: moji će Hrvati
Samoviestno sresti Kolomana;
Srdcem vrući, desnicom junaci
Odbit napad, odbit napast gadnu.

Ja se nadah: zreo mi je narod,
Misli zdravo i osjeća pravo,
I predviđa, čim budućnost plaća
Djeci tužnoj pogriješke otaca...

Ja se nadah: prije svi će pasti
Na bojištu, nego li priznau
Stranca kraljevo, kletve barem strašne
Bojeći se pozne unučadi...

Jao Bože! prevari me nada...
Rode, rode! što učini jedan?...
Rode, rode! zar ti do slobode
I do časti stalo tako malo?!

(ledahne, nestane suncanih traka. Zastor pada, dok orkestar igra još nekoliko takta.)

KONAC OPERE.

29. glavna skupščina „Bratovščine hrv. ljudi u Istri“

obdržavana u Kastvu dne 16. oktobra 1902.

I. Pozdrav predsjednika.

Poštovana gospodo skupšćinari!

Vrlo me veseli, što ste se i ove godine u tolikom broju odazvali pozivu Vašega odbora, u ime kojega kličem Vam što srdačnije: dobro nam došli!

Svrha današnjega sastanka jest ta, da Vam priobćimo račun o našem djelovanju tekom minule društvene godine, da pregledate društvenu imovinu, novčano stanje društva i da izaberete novi upravni i pregledni odbor.

Gospodo! Plemenita je svrha „Bratovščine“, ona skrbi za odgoj siromašnijih djaka. Pružajući siromašnim mladima ako i malenu pripomoć, poliče ih na nauku. I danas izlučuće se godine pomogla je ona malenim podporami mnoge siromašnije učenike stalnom nadom, da će jednom biti narodu na korist.

Gospodo! Mi svi žalimo, da „Bratovščina“ nemože veće podupirati siromašnu našu učeu se mladež i veći svotami doskočiti joj u pomoć. Naše site slabe su, godišnji dohodci premaleni su, da se zadovolji svima koji se godimice na nju obraćaju sa molbami za podporu. Kad bi se „Bratovščine“ sjelili svi oni, koji su od nje u potrebi pomoći primali, i kad bi uz to ostali članovi svoju dužnost vršili, ona bi danas bolje svoju plemenitu zadaću vršila.

Stanje „Bratovščine“ biti će Vam jasno iz izvještaja tajnika i blagajnika.

Želeć „Bratovščini“ bolji napredak, Vam nazivljem srdačnu dobrodošlicu, i otvaram ovu skupšćinu.

Dnevni red.

1. Pozdrav predsjednika.
2. Izvješće tajnika.
3. Izvješće blagajnika.
4. Izvješće revizijskog odbora.
5. Izbor upravnog odbora.
6. Izbor revizijskog odbora.
7. Mozebitni predlozi.

II. Izvješće tajnika

o djelovanju odbora „Bratovščine hrv. ljudi u Istri“ od 10. oktobra 1901. do 16. oktobra 1902.

Slavna skupščino!

Napredak „Bratovščine“ ovo posljednjih nekoliko godina nije više onakav, kakov je bio u prvašnja bolja vremena. Uz druga prosvjetna hrvatska društva u Istri, nije ni moguće, da „Bratovščina“ Bog zna kako sjajno napreduje, ali ipak bi njezin prihod mogao biti nekoliko povoljniji, nego li sbilja jest. „Bratovščina“, moramo iskreno priznati, jedva da životari, i u takvome stanju nemože da priteče u pomoć siromašnim hrvatskim mladim na nauce izdašnjim podporami, ona tek nastoji, da od potrebitijih najpotrebitijim ako baš nepomogne, to barem nekoliko odmogne.

Glavni prihodi „Bratovščine“ jesu interesi kapitala sakupljenih u prijašnja bolja vremena, te darovi podijeljeni u različitim zgodah, dočim je redovita članarina neznatna.

Sa plaćanjem kamata od strane privatnih dužnika, jesmo ove godine ipak nješto na boljem. Na poziv odbora, koji je nastojao tu stvar urediti, odazvala se je većina dužnika, te izplatila ili obećala na obroke izplatiti zaostale interese. Nekeje nemarne dužnike, koji se pozivu neodazvaše, izručio je odbor odvjetniku.

Od društava i pojedinaca, koji se tekom ove upravne godine sjetih „Bratovščine“, pruživ joj ruku darovnicu, vriedno je ovde spomenuti sljedeće: Veleučeni gosp. Mijo Laginja, župnik-dekan u Kastvu te predsjednik „Bratovščine“, darovao je prigodom svoga umirovljenja 50 K. Rodoljubna posujilnica u Voloskom darovala je 100 K. Rodoljubna posujilnica u Kopru 50 K. Rodoljubna posujilnica u Podgradu 40 K. Presvjeli gosp. dr. Dinko Vitezić, pokrovitelj „Bratovščine“, darovao je najprije 59 K, zatim prigodom svoje 80-godišnjice još 200 K. Dr. Konrad Janežić, odvjetnik u Voloskom, darovao je svoju tražbinu napram „Bratovščini“ u poslu uknjižbe jedne dionice „Narodnoga doma“ u Kastvu u iznosu od 16 K 50 p.

Osim ovih bilo je i drugih darovatelja, koji su doposlali manje svote kao oprostje od čestitanja prigodom nove godine ili inom kojom zgodom; isto tako doposlali su članarinu nekoji povjerenici i pojedini članovi.

Svim imenovanim i neimenovanim darovateljima, koji tekom ove upravne godine pripomogoh „Bratovščini“, budi ovde izrečena najsrdačnija hvala. Živili!

Veleučeni gosp. Ivan Milohnić, c. kr. profesor u miru iz Cresa, obećao je abitorijentu gosp. Matu Tentor iz Cresa podporu od mjesečnih najviše 40 K za cijelo propisano vrieme sveučilišnih nauka i još godinu dana poslie toga pod uvjetom, da cieti tako primljeni iznos uz 5% interesa u obrocima vrati „Bratovščini hrv. ljudi u Istri“. Gosp. Mate Tentor primio je tako u izged mu stavljenju podporu sa zahvalnošću i obezao se je pismom upravljanim „Bratovščini“, povratiti čim bude u stanju sav iznos, koji mu bude podieljen i koga će bilježiti on sam kao i njegov dobrotvor. Na taj rodoljubni čin sklonula je veleučenog gosp. profesora za cijelo ista plemenita ideja, koja lebdji pred očima i našem društvu, zato mu takodjer od strane „Bratovščine“ najljepše zahvaljujemo. Živio!

Usljed raspisa natječaja na podpore „Bratovščine“ pripjelo je odboru 45 molbenica.

Podpora molilo je:

- a) sveučilišnih djaka 9
- b) gimnazijalca 30
- c) učiteljskih kandidata 2
- d) učenika c. kr. pripravnice 2
- e) učenika delavske škole 1

Ukupno . . . 45

Nakon izpitivanja podnesenih molbenica i priloga, odlučio je odbor u sjednici dne 10. maja t. g. po svojoj najboljoj uvidjivosti sljedeće podpore:

a) Sveučilišnim djakom:

1. D. I. (Pazin—Beč) 50 K.
2. I. R. (Kastav—Beč) 50 „
3. Ž. N. (Punat—Beč) 50 „
4. S. I. (Vrbnik—Zagreb) 50 „
5. V. P. (Vrbnik—Zagreb) 50 „
6. Ž. I. (Omišalj—Zagreb) 50 „
7. P. P. (Vrbnik—Zagreb) 50 „
8. K. D. (Lindar—Gradac) 50 „
9. M. A. (Milohnić—Beč) 50 „

Ukupno . . . 450 K.

b) Gimnazijalcem:

1. T. M. (Cres—Sušak) 40 K.
2. M. A. (Punat—Sušak) 40 „
3. K. F. (Valun—Sušak) 40 „
4. R. J. (Vodice—Sušak) 40 „
5. G. I. (Srdoči—Sušak) 45 „
6. F. I. (Boljun—Sušak) 30 „
7. S. I. (Varljeni—Sušak) 30 „
8. M. A. (Punat—Sušak) 30 „
9. M. S. (Gradišće—Sušak) 30 „
10. J. H. (Kastav—Sušak) 30 „
11. H. I. (Beram—Sušak) 30 „
12. K. P. (Medulin—Trst) 30 „
13. K. I. (Buzet—Sušak) 30 „
14. V. D. (Cres—Sušak) 25 „
15. C. J. (Juršići—Sušak) 25 „
16. Š. M. (Baška—Sušak) 25 „
17. M. D. (Kastav—Sušak) 25 „
18. A. N. (Omišalj—Sušak) 25 „
19. I. M. (Mošćenice—Sušak) 20 „
20. A. P. (Omišalj—Sušak) 20 „
21. R. T. (Premantura—Pulj) 20 „
22. S. I. (Dobrinj—Pulj) 20 „
23. V. D. (Kastav—Zagreb) 30 „

Ukupno . . . 690 K.

c) Učenicom c. kr. pripravnice:

1. B. J. (Barbana—Kastav) 20 K.
2. V. V. (Podgorje—Kastav) 20 „

Ukupno . . . 40 K.

d) Učenicom delavske škole:

1. M. A. (Milohnić—Kastav) 20 K.

Po tom je dobilo:

1. 9 sveučilišnih djaka 450 K.
2. 23 gimnazijalca 690 „
3. 2 učenika c. kr. pripravnice 40 „
4. 1 učenik delavske škole 20 „

Ukupno . . . 1200 K.

Od toga otpada:

1. Na Liburniju 230 K.
2. Na kvarnerske otoke 585 „
3. Na ostalu Istru 385 „

Ukupno . . . 1200 K.

Osim toga darovala je Bratovščina „Djačkom pripomoćnom društvu u Pazinu“ 380 K 78 p, dakle razdielila je ukupno 1580 K 78 p.

Od svog početka do danas razdielila je „Bratovščina“ u podpore 22831 K 78 p.

Cielokupna glavnica „Bratovščine“ iznaša danas 27433 K 38 p. i prema tomu povećala se je ove upravne godine za 19 K 14 p.

Zaključujem ovo kratko izvješće, želeć „Bratovščini“ bolji napredak u dojdjučoj godini.

Predsjednik daje na glasovanje gornje izvješće, koje bude u cjelosti primljeno.

III. Izvješće blagajnika.

NASLOV		K	p.
NASLOV	B. Razhod:	1200	78
	Podpore, podieljena škol. B. 1901.—1902.	380	54
	Djačkom pripomoćnom društvu u Pazinu	32	64
	„Naše Sloge“ u Pulj za tiskanje „Istrijaka“	53	68
	C. kr. porezom uredu u Voloskom kao porez	500	00
	Plivaćičke potreboće i drugi pomazni troškovi	2102	00
Ukupna svota razhoda		2102	00
NASLOV	A. Prihod:	80	40
	Godišnjih članarina	701	36
	Uničto u lino kamata	142	30
	U ime onesta od kashtanja primljeno	550	60
	U lino donori	146	94
Dignulo se: iz Posujilnice u Pulj kao kamata		196	18
Poznanje		49	26
Povraćeni kapitali		400	00
Dignula jedna založena kredit. zav. za Istru		300	00
Preostanek blagajne od dne 11. oktobra 1901.		118	00
Jedini akcija „Nar. Doma“ u Kastvu n. vr. 200 K		200	00
Iznos ukupna svota prihoda		2676	00
Iznos ukupna svota razhoda		2102	00
Ostalo ukupno svote prihoda u iznosu od 2676 K 00 p.		574	00
Odliv ukupna svote razhoda		2102	00
Preostale gotovine u blagajni		474	00

Stanje ukupne imovine društva „Bratovščine hrv. ljudi u Istri“ u Kastvu danas dne 16. okt. 1902. iznaša kako sledi:

Tek. Rb.	NASLOV	K	p.
1.	U posujilnicah, hranilnicah i štedionicah ima	12174	81
2.	U privatnih zadužnicah	6820	—
3.	U drž. obveznicah, dionicah i akcijah	6220	—
4.	U zaostalih interesah, vriednosti društvenih stvari i gotovine u blagajni	2218	57
Iznos sveukupna imovina „Bratovščine“		27433	38
Prema prošlogodišnjoj ukupnoj svoti u iznosu od		27414	24
Povećala se imovina za		19	14

Kastav, dne 16. oktobra 1902.

M. Grosman, blagajnik.

IV. Izvješće revizijskog odbora.

Računanje god. 1901./02. pregledano je i u redu pronadjeno. Čini se opazka, da imade jošte odviše zaostalog interesa, da se jošte to počera, i da se sa „Nar. Domom“ obračuna porez g. 1901., uplaćen za kučarinu

M. Grosman, blagajnik.

Kastav, dne 16. oktobra 1902.

k. br. 112 u Kastvu sa 38 K 64 p., jer nije pravo, da „Bratovščina“ isti plaća, kada nije vlasnik ciele kuće i kada neprima dosad nikakvih interesa od svojih diotnica.

Predlaže se sl. odboru, absolutorij i gosp. blagajniku zahvalu za trud.

Revizijonalni odbor

u Kastvu, dne 16. oktobra 1902.

Vinko Rubeska, učitelj v. r. Jelušić, obć. glavar v. r.

Iza pročitanog gorajeg izvješće oglašuje se za rieč gosp. Kazimir Jelušić te opaža, da je odbor ove upravne godine dobro potjerao zaostale kamate, ali da imade su

svim tim jošte odviše zaostalih interesa; zato preporuča odboru, da i nadalje u tom smjeru radi i kamate od privatnih dužnika sa svom strogošću utjeruje. Gosp. Petar Juretić opaža, da je čuo iz izvješća blagajnika, da je društvenog novca uloženo nješto u rijedkoj, stedišnici. Predlaže, da se taj novac digne i uloži u koju od istarskih posujilnica, s uzroka, što se ove svake godine sjete „Bratovščine“ i što će taj glavnica dati veći dobitak. Oba ova predloga odnosno preporuke, skupščina prima a odbor obećaje iste uvažiti.

V. Izbor upravnog odbora.

Skupščina jednoglasno potvrđuje dosadanjega predsjednika, veleč. gosp. Miju Laginja. Isto tako budu birani svi dosadnji članovi odbora, naime gg. Vjek.

Spincić, Vinko Zamlić, Niko Butković, Miroslav Grozman, Frane Dukić i Mate Sepić. Predsjednik zahvali se u kratko skupščini u svoje ime i u ime odbora na izkazanom povjerenju i obećaje nastojati i raditi po svojih silah na korist i prospjeh društva.

VI. Izbor revizijonalnog odbora.

U odbor za pregledanje računa buduće upravne godine izabrani su: gg. Kazimir Jelušić, Rubeska Vinko i Žic Niko.

VII.

Pošto je bio iscrpljen dnevni red i nitko se više nije prijavio za rieč, zaključio predsjednik sjednicu u 5 sati po podne.

Za slovenske, odnosno hrvatske porotne razprave u Trstu i u Rovinju.

Interpelacija zastupnika Spincića i drugova na njegovu preuzvišenost gospodina ministra-predsjednika kao upravitelja ministarstva pravosuđa.

Dne 17. septembra t. g. obdržavala se pred porotnim dvorom c. k. zemaljskog suda u Trstu kaznena razprava, koja nam predložuje tamošnje odnose u jezikovnom pogledu i postupanje činovnika sudbenog dvora — ako se radi o tome, da se tobožnja prava talijanskoga jezika kao razpravnog jezika kod porotnih razprava štiti, u najjasnijem svijetlu.

Pred rečenom porotom nalazio se je Ivan Skrk iz Saleza, koji bijaše obtužen radi zločina umorstva, počinenog na svojoj nevesti. Od tamošnje odvjetničke komore bijaše opredeljen za službenog branitelja odvjetnik dr. Gustav Gregorin. Pošto nebijahu vješti talijanskomu jeziku ni obtuženik, niti preslušani svjedoci, bijahu od c. k. kotarskog suda u Sežani svi kazneni spisi, izuzam sudbeno-liečničkog izvještaja, koji je bio u njemačkom jeziku podučen, sastavljeni u slovenskom jeziku, istotako bijaše od iztražnog sudca c. k. zemaljskog suda u Trstu, kojemu je bio obtužen od c. k. kotarskog suda u Sežani izručen, zapisnik u slovenskom jeziku sastavljen. Iz ove same činjenice, i neupustajuć se u daljnja odnosa razglabanja i dokaze, sliedi, da se kod c. k. zemaljskog suda u Trstu pripoznaje slovenski jezik istotako sudbenim jezikom u načelu kao i talijanski, kao što i nemože da bude inače, ako se uvaži, da pripada pod djetokrug zemaljskog suda u Trstu, osim grada Trsta sa okolicom, gdje imade u istinu najmanje jedna četvrtina Slovenaca, jošte čisto slovenski kotarski sudovi Komen i Sežana, čisto slovensko-hrvatski kotarski sud Volosko i po većini slovenski, odnosno hrvatski kolari Kopar i Piran.

Kod ovog stanja stvari i osobitomu obzirom na to, da se je, kao što bijaše rečeno, sav kazneni postupak proti Ivanu Skrku slovenski proveo, moglo se je očekivati, da će c. k. državno odvjetništvo obtuženicu dosljedno u slovenskom jeziku sastaviti. C. k. državno odvjetništvo u Trstu, koje se mora označiti kao barjaktara talijanskog razpravnog jezika u kaznenih slučajevih pred c. k. zemaljskim sudom u Trstu i kao najveću zaprieku slovenskim razpravam kod istog c. k. zemaljskog suda, smatralo je pako i u ovom slučaju potrebitim, na temelju slovenskih spisa podnesti talijansku obtuženicu, na što je takođerj ponajviše djelovala ta okolnost, što od svih konceptnih činovnika c. k. državnog odvjetništva u Trstu nije nitko toliko vješt slovenskomu jeziku, a da bi mogao valjano sastaviti obtuženicu, ili pravilno obtužni govor u tom jeziku izreći, premda su isti, kao što se može iz tabele o kvalifikaciji razviditi, označeni kao podpunu vješti slovenskomu jeziku u rieči i u pismu.

Službeni branitelj obtuženika pronasao je potrebitim u interesu svoga obtuženika nakon dogovora sa istim, da zahtjeva posebnim podneskom prevod talijanske obtuženice, da se istu kod razprave pročita, u kojem podnesku upozorio je takođerj predsjednika porotne razprave, gospodina c. k. savjetnika zemaljskog suda Hinka Pedercollia, da će se kod razprave služiti izključivo slovenskim jezikom. Ova opazka bijaše dostatna, da se je predsjednik razprave podao k obtuženomu, da ga nagovori iza ledja braniteljevih neka ovoga desavolira tim, da se privoli na to, da se razprava vrši u talijanskom jeziku; propitkivao je naime obtuženoga da li razumije toliko talijanski a da bi mogao na talijansku razpravu privoliti. Na obtuženikovu izjavu, da pozna je samo pokoku talijansku rieč i na njegov odlučan zahtjev, da se vodi razpravu u slovenskom jeziku, očitovao mu je predsjednik razprave, da će se za njega i za svjedoke pozvati jednog tumača za slovenski jezik.

obtuženik ni svjedoci; da su svi kazneni zapisnici sa obtuženim, sa svjedoci pozvanima na razpravu, kano i sa onimi svjedoci, kojih izpovedi će se predložiti na pročitanje kod razprave, sastavljeni u slovenskom jeziku; da su od izdriebanih porotnika samo tri vješti slovenskom jeziku, te da neće dakle veći broj istih biti u stanju, da slesede neposredno ni izkaze pozvanih svjedoka, niti da razumiju neposredno kaznene spise, koje će im predsjednik kaznene razprave u smislu § 325, zadati odstavak, kaznenog por. post. izručiti za njihovu obavijest kod viećanja i kad izreknu pravoriek;

Za delegiranje druge porote.

Pošto je pako branitelj obtuženoga obzirom na to, što bijahu svi kazneni spisi — izuzam obtuženice, za obtuženoga — dakle najviše obteretujućeg spisa — sastavljeni u slovenskom jeziku i nadalje stavljeni u slovenskom jeziku i nadalje obzirom na to, što u istinu ni obtuženik ni svjedoci nebijahu vješti talijanskomu jeziku, smatralo nespojivim sa temeljnim načelom čovjekoljublja, savjesti i zakonitosti, da bi se ovaj kazneni slučaj sudio po porotnicih, koji nebijahu vješti slovenskomu jeziku probiećio je obtuženomu u dvih pogovorih, koje je imao s njim prije glavne razprave, svoju namjeru, da kani u slučaju, ako se dokaze pred razpravom da je velika većina porotnikah nevješta slovenskomu jeziku, zaputiti delegaciju druge porote, pred kojom bi obtuženi imao jamstvo, da će porotnici slediti pravilne čitave kaznene razprave. Pri tom nije branitelj propustio upozoriti obtuženoga na to, da bi se u slučaju takve molbe eventualno mogla razprava u tim i njegov iztražni zatvor za tri do četiri mjeseca produžiti, tako, da obtuženi nije mogao biti u dvojbi o tom, o čemu se je rudio. Na tu izjavu i na razuznjenja branitelja, opunitelj je obtuženi izričito i opetovno, novinstio je obtuženi izričito i opetovno, da podnese kod razprave molbu za delegaciju druge porote, na što je branitelj obtuženomu jošte opuzio, da će o stvari jošte razmišljati.

Neposredno prije početka kaznene razprave, pošto uvedose obtuženoga u porotnu dvoranu, stupio je branitelj k njemu, te mu probiećio, da je sastavio molbu za delegaciju, te da će ju predložiti, bude li delegacija, te da će je većina porotnikah ne se pokazalo, da je većina porotnikah vješta slovenskomu jeziku, i da misli, da vješta slovenskomu jeziku, čim se je obtuženi opet sporazumnim izjavio.

Neposredno prije izdriebanja porotnikah dao je branitelj od predsjednika upitkati prisutne glavne porotnike i njihove zamjenike dali su, i koji od njih vješti slovenskomu jeziku, na što su samo tri porotnika izjavili, da poznaju slovenski jezik.

Nečekajuć na konstituiranje porotničke klupe, prije dakle početka glavne razprave, koja počinje u smislu § 304 i 312 kaznenog parbenog postupnika tek nakon konstituiranja porotničke klupe i nakon proglašenja stvari, predložio je branitelj

delegaciju jednog drugog porotnog dvora te odročenje urečene glavne razprave dok se nerieši to pitanje od c. k. prizivnog suda, obrazloživ svoj predlog ustmeno i staviv ga pismeno, naglasiv pri tom da je predlog taj stavio sporazumno sa obtuženim. Predlog za delegaciju druge porote bijaše u bitnom obrazložen:

da nisu vješti talijanskomu jeziku ni obtuženik ni svjedoci; da su svi kazneni zapisnici sa obtuženim, sa svjedoci pozvanima na razpravu, kano i sa onimi svjedoci, kojih izpovedi će se predložiti na pročitanje kod razprave, sastavljeni u slovenskom jeziku; da su od izdriebanih porotnika samo tri vješti slovenskom jeziku, te da neće dakle veći broj istih biti u stanju, da slesede neposredno ni izkaze pozvanih svjedoka, niti da razumiju neposredno kaznene spise, koje će im predsjednik kaznene razprave u smislu § 325, zadati odstavak, kaznenog por. post. izručiti za njihovu obavijest kod viećanja i kad izreknu pravoriek;

da na c. k. zemaljskom sudu u Trstu nije samo talijanski, već takođerj i slovenski jezik kano sudbeni jezik u krie-posti, što sledi bezdvojbeno odatle, da bijahu svi kazneni zapisnici u predstojećoj jahu svi izdriebani zapisnici u slovenskom jeziku; da su od izdriebanih porotnika samo tri vješti slovenskom jeziku, te da neće dakle veći broj istih biti u stanju, da slesede neposredno ni izkaze pozvanih svjedoka, niti da razumiju neposredno kaznene spise, koje će im predsjednik kaznene razprave u smislu § 325, zadati odstavak, kaznenog por. post. izručiti za njihovu obavijest kod viećanja i kad izreknu pravoriek;

da zakon nepozna nikakve razlike između sudbenog i razpravnog jezika, tako, da je jezik, koji je priznan sudbenim jezikom, bezdvojbe takođerj razpravnim jezikom;

da proizlazi jasno iz ustanova § 100, 163, 164 i 168 k. p. p., da se ima po služiti tumačen samo za one jezike, koji nisu sudbeni jezici, da se pako mora proti obtuženikom, koji se služe kojim sudbenim jezikom, vršiti razprava u jeziku, kojim se služi obtuženik, tako da je pomoć sudbenog tumača u takovih slučajevih izključena, odatle sledi, da se mora pobrinuti za to, da se imade u takvih slučajevih na raspolaganje sudce, porotnike i državne odvjetnike, koji su vješti sudbenom jeziku; da kod c. k. zemaljskog suda u Trstu nije moguće sastaviti porotne klupe, koja bi odgovarala gornjim zahtjevom, iz uzroka, kojimi se obrana u ovom stadiumu nemože pačati;

da obtuženik dakle neima nikakvog jamstva, da će porotnici moći slediti izpovedim svjedokah, sadržaju pročitanih kaznenih zapisnika, a još manje slovensku obranu braniteljevu, kao što to nalaze bitnost, kazneni progon i obranu osjeđavajućeg postupka, da po dosadašnjem izkustvu nije očekivati, da će državni odvjetnik izreći obtužbu u slovenskom jeziku, kojega jedino pozna obtuženik.

Nedostojna agitacija.

Pošto je branitelj bio stavio tako utemeljen predlog, dogodilo se nješto nečuvna.

Kad je naime predsjednik upitao obtuženika, da se sudara sa postavjenim predlogom glede delegacije i pošto je obtuženik izjavio da je s istim podpunoma zadovoljan, pokušao ga je predajednik

smesti time, da mu je po tumaču zagovarivao, da će se slovenski razpravljati i govoriti te da će se skrbiti za to, da se sve prevede što bude izjavio obtuženik i svjedoci. Na izjavu predsjednika, čiju važnost obtuženik ovedino nije pojmiio, začeo je obtuženik okolebati, nu čim mu je branitelj primjetio, da porotnici neznaju slovenski, izjavio je odučeno da se slaže sa predlogom za delegaciju.

Još nečuvnije od tog pokusa, da se obtuženika predobi za talijansku razpravu a branitelja u očima obtuženika i javnosti osramoti i uzdrma povjerenje obtuženika od svog branitelja — bilo je obrazloženje zaključka, kojim je sudbeni dvor odbio predlog za delegaciju i za privremeno odročenje glavne razprave. Taj zaključak glasi:

„Uvaživši, da je od 30 prisutnih porotnika, koji su pristupili, izjavila samo trojica da poznaju i razumiju slovenski jezik;

obzirom na to, da obtuženik prigodom dviju pogovora sa predsjednikom, od kojih se je vršio zadnji dne 15. septembra t. g. nije niti iz daleka spomenuo predloga za delegaciju, nego se je ograničio samo na to, da je uzeo na znanje, da je razprava urečena na dan 17. septembra t. g. te izrazio želju, da se ga, akoprem razumije nješto talijanski, saslušao bilo po predsjedniku bilo pomoću tumača u slovenskom jeziku;

uvaživši, da se je obtuženik tek narazpravu neodlučno izjavio za predlog branitelja za delegaciju te da je to privremeno smatrali kao sugerirano po branitelju samom, koga su članovi sudbenog dvora kad su stupili u dvoranu, našli u pogovoru sa obtuženikom i uvaživši da su morali pismenim predlog koji je priložen spisima i predložen na razpravu i koji je bio sastavljen prije nego li je branitelj bio suguran, da će zauj privoliti obtuženik i prije nego li je bio branitelj sa obtuženikom o njemu razgovarao, izazvali posvarena drugiči nego li procesualni uzroci;

uvaživši, da nepoznavanje slovenskog jezika sa strane porotnika nadomešćuje tumač navlasitost u tu svrhu sastavljen; uvaživši, da je bez važnosti, da je bio veći dio spisa sastavljen u slovenskom jeziku, — ako se pomisli, da mora u konkretnom slučaju jezik, koga razumiju porotnici i koji je talijanski, vrediti kao pravilo (norma), koji jezik razumiju i govore ona tri porotnika, koji su izjavili, da znade slovenski;

uvaživši, da se nemože dopustiti, da bi branitelj odnosno obtuženik uzadnjem času onemogućio već raspisanu i započetu razpravu i da se radi toga predlog za prenos razprave iz tog uzroka prikazuje kao poduzet u nepravu vrijeme — odbio je sudbeni dvor predlog branitelja za prenos te zaključio, da se razpravlja pomoću pozvanog tumača.“

(Konec sledi.)

Danica, Hrvatski kolektor svetogeronimskog društva za godinu 1903., netom je izasao i može se dobiti uz nisku cianu od 40 hellera u odpravništvu našega lista, Pula, Via Sissano.

Broj
Oglas, pr
tialaja i račun
obitnog člana
Novi za pred
taju se napu
nicom post. k
ne administr
Kod naručbe
našiti ime i
pošta
Tko list na
naka to jav
otvorenim i
ne plaća p
vana napla
Čekovnog
Telefon
Odgov
Iz ca
Radi s
Raz
liciji, za
je vrijet
naime
Sr
Rusin
cont
Moyas
Isatelj
postup
da sta
da su
postu
mlad
binjak
sleđaci
na t
mokr
Fiedl
da s
da se
o v
prav
ljube
oni
pre
ako
za
log
da
ve
jil
lj
ku
gov
On
Gh
jav
tal
st
G
p
C
R
h